

Tổng quan nghiên cứu về bồi dưỡng học sinh giỏi môn Toán cấp trung học cơ sở

Vũ Thị Liên*

Trường THCS An Dương, huyện An Dương, thành phố Hải Phòng

Received: 30/11/2023; Accepted: 6/12/2023; Published: 18/12/2023

Abstract: Bồi dưỡng và QLBDHSG môn toán ở cấp THCS đóng vai trò quan trọng trong việc xác định, phát triển và tạo điều kiện cho các tài năng toán học. Bài báo đã tổng quan một số công trình nghiên cứu về bồi dưỡng và QLBDHSG môn toán cấp THCS làm căn cứ để thực hiện các nghiên cứu QLBDHSG trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay.

Keyword: bồi dưỡng, HSG toán, học sinh THCS, bồi dưỡng SG, QLBDHSG cấp THCS

1. Mở đầu

Bồi dưỡng học sinh giỏi (BDHSG) góp phần phát hiện và phát triển tài năng cho học sinh, góp phần xây dựng nguồn nhân lực có trình độ cao cho xã hội và đất nước. Bồi dưỡng và QLBDHSG môn toán ở cấp THCS đóng vai trò quan trọng trong việc xác định, phát triển và tạo điều kiện cho các tài năng toán học. Bồi dưỡng HSG theo hướng PTNL đặc thù là một lĩnh vực nghiên cứu quan trọng trong lĩnh vực giáo dục được nhiều nhà khoa học thuộc nhiều quốc gia trên thế giới và ở Việt Nam quan tâm.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Các công trình nghiên cứu về bồi dưỡng HSG

Bồi dưỡng HSG theo hướng PTNL đặc thù là một lĩnh vực nghiên cứu quan trọng trong lĩnh vực giáo dục được nhiều nhà khoa học thuộc nhiều quốc gia trên thế giới quan tâm. Các công trình nghiên cứu đã tập trung nghiên cứu về PP, chính sách giáo dục hiệu quả để đáp ứng nhu cầu đặc biệt của HSG như:

Các công trình của tác giả David W. Chan (2007) nghiên cứu về phát triển CTGD cho HSG và tài năng ở Hong Kong, tập trung vào việc khám phá các PP, chính sách và CTGD hiệu quả để đáp ứng nhu cầu đặc biệt của HSG;

Norah Mohd Ishak (2012) phân tích các vấn đề và thách thức trong việc triển khai giáo dục cho HSG ở Malaysia. Nghiên cứu này cung cấp cái nhìn tổng quan về tình hình giáo dục cho HSG ở Malaysia và đề xuất các giải pháp để cải thiện chất lượng giáo dục cho nhóm học sinh này.

Carolyn M. Callahan và H. Lee Swanson (2016) tập trung vào việc nghiên cứu và phân tích các PP giảng dạy HSG trong khi đó, Diane Heacox (2017) quan tâm nghiên cứu tới phân biệt giảng dạy để đáp ứng nhu cầu đặc biệt của HSG. Tác giả trình bày các nghiên cứu trường hợp và cung cấp các chiến lược và

PP cụ thể để điều chỉnh việc giảng dạy cho HSG theo năng lực và khía cạnh đặc thù.

Tracy L. Cross và Jennifer Riedl Cross (2021). Cuốn sách này tập trung vào việc phát triển kỹ năng xã hội và tâm lý trong HSG. Tác giả trình bày các PP, hoạt động và CTGD để giúp HSG phát triển khả năng giao tiếp, quản lý cảm xúc và tương tác xã hội.

Plucker Beghetto and Dow (2004), các nhà nghiên cứu đã so sánh hiệu quả của các PP khác nhau để phát triển tài năng toán học ở học sinh có năng khiếu. Kết quả cho thấy rằng sự kết hợp giữa làm giàu nhanh và giải quyết vấn đề nhiệm vụ góp phần nâng cao năng lực toán học ở học sinh năng khiếu.

Bên cạnh các công trình nghiên cứu về PTNL học sinh, nhiều công trình nghiên cứu khác tập trung khám phá khả năng đặc biệt của HSG

Phát triển tài năng âm nhạc ở học sinh năng khiếu: Nghiên cứu định tính này của Hickey và Williams (2019) khám phá kinh nghiệm của học sinh năng khiếu âm nhạc và giáo viên của họ trong việc phát triển tài năng âm nhạc. Nghiên cứu nhấn mạnh tầm quan trọng của các cơ hội biểu diễn hướng dẫn có vấn hướng dẫn chuyên biệt và tiếp xúc với nhiều thể loại âm nhạc để nuôi dưỡng những món quà độc đáo của học sinh tài năng âm nhạc.

Các công trình nghiên cứu trên cung cấp cái nhìn tổng quan về việc bồi dưỡng HSG theo hướng PTNL đặc thù. Tuy nhiên cần lưu ý rằng nhu cầu và yêu cầu của HSG có thể khác nhau tùy thuộc vào lĩnh vực hoặc môn học cụ thể. Việc áp dụng các PP và chiến lược phù hợp với năng lực và đặc điểm riêng của học sinh giữ vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy sự phát triển của họ. Những công trình nghiên cứu này đề xuất các PP, chương trình và chiến lược giáo dục để khuyến khích và phát triển tối đa tiềm năng của HSG.

Ở Việt Nam các nghiên cứu cũng phần lớn tập

trung nghiên cứu đề xuất một số giải pháp BD HSG. tập trung trong giai đoạn học cấp II (học sinh từ lớp 6 đến lớp 9) tại các địa phương khác nhau ở Việt Nam. Đặc biệt, các nghiên cứu quan tâm tới PTNL đặc thù của HSG. Các tác giả đã tiến hành nghiên cứu với mục tiêu tìm hiểu về tình hình, thực trạng và yêu cầu BD HSG tại các địa phương đã được nêu ra. Sau đó, họ đã đề xuất một số giải pháp bồi dưỡng phù hợp để PTNL đặc thù của HSG. Dưới đây là một số công trình nghiên cứu về bồi dưỡng HSG theo hướng PTNL đặc thù ở Việt Nam.

Nhiều công trình nghiên cứu trong đó có các luận án tiến sĩ, đều tập trung vào việc nghiên cứu và đề xuất các giải pháp, mô hình bồi dưỡng HSG dựa trên nền tảng PTNL đặc thù của HS các cấp học khác nhau (cấp II, THPT) và tại các địa phương khác nhau (Hà Nội, TP. Hồ Chí Minh, Hải Phòng, Thái Nguyên).

Các nghiên cứu đã phân tích tình hình, đặc điểm cụ thể của HSG và HS có năng lực đặc thù ở các địa phương và cấp học khác nhau, từ đó đề xuất các PP, chiến lược BD phù hợp để tối ưu hóa việc PTNL của họ.

Ngoài ra, những nghiên cứu này có thể đề cập đến các yếu tố ảnh hưởng đến PTNL đặc thù của HSG, như môi trường học tập, gia đình, xã hội, cũng như các PP và công cụ giáo dục hiệu quả trong việc PTNL đặc thù của HSG.

2.2. Các công trình nghiên cứu về QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù.

Bên cạnh các nghiên cứu dưới góc độ giáo dục là các nghiên cứu về quản lý BD HSG. Các tác giả tại Việt Nam và trên thế giới đã thể hiện sự quan tâm sâu sắc tới nâng cao chất lượng HSG thể hiện qua vai trò quản lý, nhiều tổ chức đã quan tâm tới vai trò lãnh đạo với nhưng công bố của mình

Nghiên cứu năm (2017) của National Association for Gifted Children (NAGC) nhấn mạnh về hệ thống phát hiện và xác định HSG, cung cấp chương trình đào tạo phù hợp và đánh giá hiệu quả của các PP giảng dạy dành cho HSG.

Joyce S. G. Koh (2015) tập trung việc phân tích các chương trình và chiến lược phát triển tài năng cho thanh thiếu niên ở Singapore. Tác giả tìm hiểu về việc phát hiện và phát triển tài năng ở các lĩnh vực như khoa học, nghệ thuật, thể thao và kỹ năng lãnh đạo.

Một điểm mạnh của các công trình nghiên cứu này là việc đề cao vai trò của môi trường học tập và các hoạt động phù hợp trong quá trình BDHSG. Các nghiên cứu đề xuất tạo ra môi trường học tập tích cực, đa dạng hoạt động học tập và tạo điều kiện cho HSG phát triển theo đặc thù của mình. Điều này giúp HSG

có cơ hội khám phá, nghiên cứu và phát triển tối đa khả năng cá nhân.

Ở Việt Nam khẳng định rằng HSG cần được định hướng và PTNL đặc thù của mình, thay vì chỉ tập trung vào việc tích lũy kiến thức. Dưới đây là một số trích dẫn điển hình từ các công trình nghiên cứu về QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù ở Việt Nam:

Trong công trình “Bồi dưỡng HSG trong quản lý giáo dục Việt Nam: Thực trạng và giải pháp” (Nguyễn Thị Thanh Hương, 2017), tác giả chỉ ra rằng QLBDHSG cần tạo ra môi trường PTNL đặc thù bằng cách xây dựng chương trình đào tạo linh hoạt, tăng cường tài nguyên và hỗ trợ giáo viên trong việc đánh giá và định hướng phát triển cá nhân của HSG.

“PTNL đặc thù cho HSG ở cấp trường phổ thông” (Phạm Thị Lan Anh, 2018): Nghiên cứu này nhấn mạnh về việc xác định và đáp ứng nhu cầu phát triển đặc thù của HSG thông qua việc tạo ra các chương trình và hoạt động học tập phù hợp với khả năng và quan điểm của từng cá nhân.

“QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù ở Việt Nam» (Trần Thị Thu Hương, 2021): Nghiên cứu này nhấn mạnh tầm quan trọng của việc xác định và PTNL đặc thù của HSG thông qua việc đa dạng hóa các hoạt động học tập, nghiên cứu và thực hành. Đồng thời, nghiên cứu này cũng đề xuất việc tăng cường sự hỗ trợ và định hướng của giáo viên trong quá trình bồi dưỡng HSG.

2.3. Đánh giá chung về tổng quan các công trình nghiên cứu

Điểm đã thực hiện được

Đánh giá chung về QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù trên thế giới là tích cực và đa dạng. Dưới đây là một số đánh giá chung về tiếp cận này:

Tích cực về tầm quan trọng: Có một sự nhận thức ngày càng tăng về tầm quan trọng của việc phát triển và quản lý HSG. Các nước và tổ chức giáo dục trên thế giới đều nhận thấy rằng việc đầu tư vào PTNL đặc thù của HSG là cần thiết để khai thác và phát triển tối đa tiềm năng của họ.

Đa dạng về PP: Có nhiều PP và chiến lược khác nhau được áp dụng để QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù. Các PP này có thể bao gồm chương trình giảng dạy tùy chỉnh, học tập theo dự án, học tập nhóm, tăng tốc học tập và đánh giá đặc biệt. Quan trọng là PP được lựa chọn phải phù hợp với nhu cầu và khía cạnh đặc thù của từng HSG.

Quan tâm đến sự công bằng và đa dạng: QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù đặt sự chú trọng đến việc đảm bảo sự công bằng và đa dạng.

Đánh giá và đo lường hiệu quả: QLBDHSG theo

hướng PTNL đặc thù đòi hỏi đánh giá phải đa dạng, hiệu quả với chỉ số đo lường cụ thể

Hợp tác giữa giáo viên, gia đình và cộng đồng: Một yếu tố quan trọng của QLBDHSG là sự hợp tác giữa giáo viên, gia đình và cộng đồng. Sự liên kết và tương tác chặt chẽ giữa các bên này giúp xây dựng một môi trường học tập thúc đẩy PTNL đặc thù của HSG. Sự hỗ trợ và đồng thuận từ phía gia đình và cộng đồng cũng đóng vai trò quan trọng trong việc tạo điều kiện tốt nhất cho sự phát triển của HSG.

Định hướng dài hạn và bền vững: QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù đòi hỏi một tầm nhìn dài hạn và bền vững.

Nghiên cứu và đổi mới liên tục: QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù không ngừng nghiên cứu và đổi mới. Việc tiếp tục nghiên cứu, thu thập dữ liệu và đánh giá hiệu quả của các PP và chương trình là rất quan trọng để cải thiện và phát triển hệ thống quản lý bồi dưỡng HSG.

Tính linh hoạt và tùy chỉnh: QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù đòi hỏi tính linh hoạt và tùy chỉnh trong việc đáp ứng nhu cầu đa dạng của HSG. Các chương trình và hoạt động cần được thiết kế và điều chỉnh để phù hợp với sở thích, năng lực và mức độ phát triển của từng HSG.

Định hướng phát triển đa chiều: QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù không chỉ tập trung vào khía cạnh học thuật. Sự khuyến khích sáng tạo và nghiên cứu: QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù khuyến khích sự sáng tạo và nghiên cứu. HSG được khuyến khích tham gia vào các hoạt động sáng tạo, dự án nghiên cứu và thực hiện các nhiệm vụ thách thức để phát triển khả năng tư duy

Tổng quan, QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù được đánh giá cao vì tập trung vào việc phát triển toàn diện và cá nhân hóa cho HSG, đảm bảo rằng họ có cơ hội phát huy tối đa tiềm năng của mình và đạt được thành công trong cuộc sống

Những điểm cần giải quyết

Trong nghiên cứu về BD HSG theo hướng PTNL đặc thù trên thế giới, có một số điểm thiếu cần được giải quyết. Cụ thể

Định nghĩa rõ ràng về HSG và năng lực đặc thù;

Phân tích và đánh giá hiệu quả của các PP BD;

Đổi mới trong quy trình đào tạo giáo viên;

Xây dựng chương trình học đa dạng và linh hoạt;

Xây dựng hệ thống đánh giá công bằng và toàn diện;

Nghiên cứu về sự tương tác giữa HSG và môi trường học tập;

Nghiên cứu về tương quan giữa BD HSG và thành tích học tập;

Nghiên cứu về tác động của yếu tố xã hội, văn hóa và kinh tế lên BD HSG;

Nghiên cứu về tác động của công nghệ trong BD HSG;

Nghiên cứu về tương quan giữa BD HSG và phát triển cá nhân;

Nghiên cứu về việc tích hợp BD HSG vào giáo dục chung;

Nghiên cứu về tương quan giữa BD HSG và phát triển tư duy sáng tạo;

Nghiên cứu về PP đánh giá hiệu quả của quá trình BD HSG;

Nghiên cứu về việc xây dựng mô hình và PP bồi dưỡng HSG có thể áp dụng rộng rãi;

Dưới đây là một số vấn đề cần chú ý: PP đo lường và đánh giá; PP giảng dạy và BD; Tầm quan trọng của phụ huynh và cộng đồng;

3. Kết luận

Bồi dưỡng học sinh giỏi góp phần phát hiện và phát triển tài năng cho học sinh, góp phần xây dựng nguồn nhân lực có trình độ cao cho xã hội và đất nước. Tổng kết, nghiên cứu về QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù cần tập trung vào việc giải quyết các điểm thiếu như định nghĩa và phân loại HSG, PP đo lường và đánh giá, PPGD và BD, đối tượng nghiên cứu đa dạng, đánh giá tác động và hiệu quả, vai trò của phụ huynh và cộng đồng, môi trường học tập và hỗ trợ, khía cạnh địa phương và quốc tế, cũng như nghiên cứu tích cực và định hướng thực tiễn. Bằng cách giải quyết những điểm thiếu này, nghiên cứu về QLBDHSG theo hướng PTNL đặc thù sẽ có khả năng đưa ra các PP và chính sách hiệu quả để phát triển tiềm năng của HSG và đáp ứng nhu cầu giáo dục của HSG.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Thanh Tùng (2015). “Nghiên cứu và xây dựng mô hình bồi dưỡng HSG theo hướng PTNL đặc thù ở HS phổ thông tại Việt Nam”. Luận án tiến sĩ, ĐHSP Hà Nội.

2. Đỗ Thị Thanh Trúc (2017). “Bồi dưỡng HSG theo hướng PTNL đặc thù ở HS THPT tại Việt Nam.” Luận án tiến sĩ, Đại học KHXH&NV - ĐHQG TP. Hồ Chí Minh.

3. Nguyễn Thị Thu Hà (2018). “Nghiên cứu một số vấn đề về BDHSG theo hướng PTNL đặc thù ở HS cấp II tại Hà Nội.” Luận án tiến sĩ, ĐHSP Hà Nội.

4. Nguyễn Thanh Tùng (2020). “Mô hình bồi dưỡng HSG theo hướng PTNL đặc thù ở HS cấp II tại các trường THCS tại TP. Hồ Chí Minh.” Luận án tiến sĩ, ĐHSP TP Hồ Chí Minh.